

פרשת האזינו – רביעי

(ט) וַיֵּרָא יְהוָה וַיִּנָּאץ מִכַּעַם בָּנָיו וּבְנֹתָיו: יט וגלי קדם יי, ותקיף רגזיה, מדארגיזו קדמוהי בנין, ובנן.

(כ) וַיֹּאמֶר אֶסְתִּירָה פָּנֵי מַהֶם אֲרָאָה מָה אַחֲרֵיתָם כִּי דֹר תִּהְיֶכֶת הֵמָּה בָּנִים לֹא־אִמָּן בָּם: כ ואמר, אסליק שכינתי מנהון גלי קדמי, מא יהי בסופהון: ארי דרא דאשני אנון, בניא דלית בהון הימנו.

רש"י > מַה אַחֲרֵיתָם. מַה תַּעֲלֶה בָּהֶם בְּסוּפָם: כִּי דֹר תִּהְיוּכֹת הֵמָּה. מִהֶפְכִּין רְצוֹנֵי לְכַעַס: לֹא אִמָּן בָּם. אֵין גְּדוּלֵי נְכָרִים בָּהֶם כִּי הוֹרִיתִם דְּרָךְ טוֹבָה וְסָרוּ מִמֶּנָּה: אִמָּן. לְשׁוֹן וַיְהִי אִמָּן נֹדֶד־טוֹרָה בַּלַּע"ז (ערציהען, ערנעהרן). ד"א אִמָּן לְשׁוֹן אִמּוֹנָה כְּתָרְגוּמוֹ אָמְרוּ בְּסִינֵי נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע וּלְשַׁעֲה קָלָה בְּטָלוּ הַבְּטָחָתָם וַעֲשׂוּ הָעָגָל:

(כא) הֵם קִנְאוּנִי בְּלֹא־אֵל כַּעֲסוּנִי בְּהַבְלִיהֶם וַאֲנִי אֲקִנְיָאֵם בְּלֹא־עֵם בְּגוֹי נָבֵל אַכְעִיסֵם: כא אנון אקניאו קדמי בלא דחלא, ארגיזו קדמי בטעותהון; ואנא אקנינון בלא עם, בעמא טפשא ארגיזנון.

רש"י > קִנְאוּנִי. הִבְעִירוּ חֲמָתִי: בְּלֹא אֵל. בְּדִבְרֵי שְׂאִינוֹ אֱלֹהִים: בְּלֹא עֵם. בְּעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים שְׂאִין לָהֶם שֵׁם כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר הֵן אֶרֶץ כְּשָׁדִים זֶה הָעָם לֹא הָיָה וּבַעֲשׂוֹ הוּא אֹמֵר בְּזוּי אֶתָּה מָאֵד: בְּגוֹי נָבֵל אַכְעִיסֵם. אֱלֹו הַכּוֹפְרִים וְכֹה"א אָמַר נָבֵל בִּלְבוֹ אֵין אֱלֹהִים

(כב) כִּי־אֵשׁ קָדְחָהּ בְּאִפִּי וַתִּיקָד עַד־שְׂאוֹל תַּחֲתִיתָ וַתֹּאכַל אֶרֶץ וַיִּבְלָה וַתִּלְהַט מִוֹסְדֵי הָרִים: כב ארי קדום תקיף פאישא נפק מן קדמי ברגז, שיצי עד שאול ארעיתא; אסיף ארעא ועללתה, שיצי עד סיפי טוריא.

רש"י > קָדְחָהּ. בָּעָרָה: וַתִּיקָד. בָּכֶם עַד הִיסוֹד: וַתֹּאכַל אֶרֶץ וַיִּבּוּלָהּ. אֶרְצָכֶם וַיִּבּוּלָהּ: וַתִּלְהַט. יְרוּשָׁלַיִם הַמְּיוֹסֶדֶת עַל הָהָרִים שֶׁנֶּאֱמַר יְרוּשָׁלַיִם הָרִים סָבִיב לָהּ:

(כג) אִסְפָּה עָלֵימוֹ רָעוֹת חֲצִי אַכְלֶה־בָּם: כג אסיף עליהון, בישן; מכתשי, אשיצי בהון.

רש"י > אִסְפָּה עָלֵימוֹ רָעוֹת. אַחֲבַר רָעָה עַל רָעָה ל' סָפוּ שָׁנָה עַל שָׁנָה. סָפוּת הָרוּחַ. עוֹלוֹתֵיכֶם סָפוּ עַל זִבְחֵיכֶם. ד"א אִסְפָּה אַכְלָה כְּמוֹ פֶן תִּסְפָּה: חֲצִי אַכְלָה בָּם. כָּל חֲצִי אֲשֵׁלִים בָּהֶם וּקְלָלָה זֹו לִפִּי הַפְּרַעְנוֹת לְבִרְכָּהּ הִיא חֲצִי כָלִים וְהֵם אֵינָם כָּלִים:

(כד) מִזֵּי רָעַב וּלְחָמִי רֶשֶׁף וְקָטַב מְרִירִי וְשָׁן־בְּהֶמֶת אֲשַׁלַּח־בָּם עַם־חֶמֶת זַחְלִי עֶפְר: כד נפיחי כפן ואכילי עוף, וכתישי רוחין בישין; ושן חית ברא, אגרי בהון, עם חמת, תניניא דזחלין בעפרא.

רש"י > מִזֵּי רָעַב. א"ת נְפִיחִי כָּפֶן וְאֵין לִי עַד מוֹכִיחַ עָלָיו וּמִשְׁמוֹ שֶׁל רַבִּי מִשֶּׁה הִדְרָשָׁן מִטִּילוֹשׁ"א שְׁמַעְתִּי שְׁעִירֵי רָעַב אָדָם כָּחוּשׁ מִגְדֵּל שָׁעַר עַל בְּשָׂרוֹ: מִזֵּי. ל' אֶרְמִי שָׁעַר מִזֵּיא דְהוּה מִהֶפֶךְ בְּמִזֵּיא: וּלְחוּמֵי רֶשֶׁף. הַשָּׁדִים נִלְחָמוּ בָהֶם שֶׁנֶּאֱמַר וּבְנֵי רֶשֶׁף יִגְבִּיהוּ עוֹף וְהֵם שָׁדִים: וְקָטַב מְרִירִי. וְכָרִיתוֹת שֶׁד שֶׁשְׁמוֹ מְרִירִי: קָטַב. כָּרִיתָהּ כְּמוֹ אֹהֵי קָטַבָּהּ שְׂאוֹל: וְשָׁן בְּהֶמֶת. מַעֲשֶׂה הָיָה וְהָיוּ הָרַחֲלִים נוֹשְׁכִין וּמְמִיתִין: חֶמֶת זַחְלִי עֶפְר. אֶרֶס נִחְשִׁים הַמְּהַלְכִים עַל גַּחוֹנָם עַל הָעֶפְר כַּמִּים הַזּוֹחֲלִים עַל הָאֶרֶץ. זַחֲלִיָּה לְשׁוֹן מְרוּצַת הַמִּים עַל הָעֶפְר וְכֵן כָּל מְרוּצַת דְּבַר הַמְּשַׁפֵּשֵׁף עַל הָאֶרֶץ וְהוֹלֵךְ:

(כה) מִחוּץ תִּשְׁכַּל־חָרֵב וּמִחֲדָרִים אֵימָה גַם־בַּחּוּר גַּם־בְּתוֹלָה יוֹנֵק עַם־אִישׁ שׁוֹיְבָה: כה מברא, תתפיל חרבא, ומתוניא, חרגת מותא; אף עולימיהון, אף עולימתהון ינקיהון, עם סביהון.

רש"י > מִחוּץ תִּשְׁכַּל חָרֵב. מִחוּץ לַעִיר תִּשְׁכַּלִּם חָרֵב גִּיסוֹת: וּמִחֲדָרִים אֵימָה. כְּשֶׁבוֹרַח וְנִמְלָט מִן הַחָרֵב חֲדָרֵי לְבוֹ נֹוֹקָפִים עָלָיו מִחֶמֶת אֵימָה וְהוּא מֵת וְהוֹלֵךְ בָּהּ. ד"א וּמִחֲדָרִים אֵימָה בְּבֵית תִּהְיֶה אֵימַת דְּבַר כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר כִּי עָלָה מָוֶת בַּחֲלוּנֵינוּ וְכֵן ת"א. ד"א מִחוּץ תִּשְׁכַּל חָרֵב עַל מָה שֶׁעָשׂוּ בַּחוּצוֹת שֶׁנֶּאֱמַר וּמִסְפָּר חוּצוֹת יְרוּשָׁלַיִם שֶׁמֶתָם מִזְבַּחוֹת לְבוֹשֶׁת: וּמִחֲדָרִים אֵימָה. עַל מָה שֶׁעָשׂוּ בַּחֲדָרֵי חֲדָרִים שֶׁנֶּאֱמַר אֲשֶׁר זָקְנֵי יִשְׂרָאֵל עוֹשִׂים בַּחֲשֹׁךְ אִישׁ בַּחֲדָרֵי מִשְׁכִּיתוֹ:

(כו) אָמַרְתִּי אֶפְאִיהֶם אֲשַׁבִּיתָהּ מֵאֲנוּשׁ וְזָכָרָם: כו אמרתי, יחול רגזי עליהון ואשיצינון; אבטיל מן בני אנשא,

רש"י > אָמַרְתִּי אֶפְאִיהֶם. אָמַרְתִּי בְּלָבִי אֶפְאֶה אוֹתָם. וַיֵּשׁ לְפָרֶשׁ "אֶפְאִיהֶם", אֲשִׁיתָם פֶּאֶה, לְהַשְׁלִיכֶם מֵעַל הַפֶּקֶר, וְדָגְמַתּוֹ מִצִּינוֹ בַּעֲזָרָא (נחמיה ט כב): "וַתִּתֵּן לָהֶם מִמְּלָכוֹת וַעֲמָמִים וַתַּחֲלֶקֶם לְפֶאֶה", לְהַפְקֵר, וְכֵן חִבְרוּ מִנַּחֲם. וַיֵּשׁ פּוֹתָרִים אוֹתוֹ כְּתָרְגוּמוֹ: 'יִחוּל רָגְזִי עָלֵיהוֹן', וְלֹא יִתְכֵן, שֶׁאֵם פֶּן הָיָה לוֹ לְכַתֵּב: 'אֶפְאִיהֶם', 'א' אַחַת לְשִׁמוּשׁ, וְאַחַת לִיסוֹד, כְּמוֹ (ישעיה מה, ה): "אֶאֱזָרְךָ" (איוב טז, ה), "אֶאֱמָצְכֶם בְּמוֹ פִי", וְהָא' הַתִּיכוֹנָה אֵינָה רְאוּיָה בּוֹ כָּלָל. וְאוּנְקָלוֹס תִּרְגָּם אַחֵר לְשׁוֹן הֶבְרִיתָא הַשְּׁנוּיָה בְּסַפְרֵי הַחוּלְקַת תְּבָה זֹו לְשִׁלּוּשָׁה תְּבוֹת: אָמַרְתִּי אֶף אֵי הֵם, אָמַרְתִּי בְּאִפִּי: 'אֶתְנִם כְּאֱלוֹ אֵינָם, שְׂיִאֲמָרוּ רוּאִיהֶם עָלֵיהֶם: אֵיָה הֵם':

(כז) לֹוִלִי כַּעַס אוֹיֵב אָגוּר פֶּן־יִנְכָּרוּ צָרִימוֹ פֶּן־יֹאמְרוּ יִדְּנוּ רָמָה וְלֹא יְהוָה פָּעַל כָּל־זֹאת: כז אלו לא פון, רגזא דסנאה כניש דלמא יתררב, בעיל דבבא: דלמא יימרון ידנא תקיפת לנא, ולא מן קדם יי הות כל דא.

רש"י > לֹוִלִי כַּעַס אוֹיֵב אָגוּר. אִם לֹא שְׁכַעַס אוֹיֵב כְּנוּס עָלֵיהֶם לְהַשְׁחִיתָם וְאִם יוּכַל לָהֶם וַיִּשְׁחִיתָם יִתְּלָה הַגְּדֵלָה בּוֹ וּבִאלֹהָיו וְלֹא יִתְּלָה הַגְּדֵלָה בִּי וְזֶהוּ שֶׁנֶּאֱמַר פֶּן יִנְכָּרוּ צָרִימוֹ יִנְכָּרוּ הַדְּבַר לְתִלּוֹת גְּבוּרָתוֹ בַּעֲבוּדַת כּוֹכָבִים שְׂאִין הַגְּדֵלָה שָׁלוֹ פֶּן יֹאמְרוּ יִדְּנוּ רָמָה וְגו':

(כח) כִּי־גוֹי אֲבֹד עֲצוֹת הֵמָּה וְאֵין בָּהֶם תְּבוּנָה: כח ארי עם מאבדי עיצא, אנון; ולית בהון, סכלתנו.

רש"י > כִּי. אוֹתוֹ גּוֹי: אוֹבֵד עֲצוֹת הֵמָּה וְאֵין בָּהֶם תְּבוּנָה. שְׂאֵלוֹ הָיוּ חֲכָמִים יִשְׁכִּילוּ זֹאת אֵיכָה יִרְדּוּף וְגו':